

Националният археологически институт с музей при БАН представя петнадесетата национална изложба „Българска археология 2021“. В нея по традиция се показват най-интересните находки от теренната работа през предходната година. За 15-годишната история на „Българска археология“ тазгодишната изложба е най-богатата откъм обекти и артефакти, категорични са организаторите. Представени са над 650 експоната от 40 обекта, различни като вид и хронология – от Праисторията до Възраждането.

Страницата подготви Зина СОКОЛОВА

Сред най-впечатляващите находки са праисторически антропоморфни фигурки и съдове от Провадия и Чирпан, златни накити от средната бронзова епоха от Изворово, богато украсени съдове от Балея, мраморна скулптура и надпис от Одесос, колективна находка от сребърни римски монети от златни и сребърни римски накити, бронзови фигурки от Алмус, Пловдив, Августа Траяна и Мирояне, златни накити от Трапезица (Велико Търново). „Богатата колекция, която представяме, не е в резултат на спасителните археологически разкопки – казва директорът на НАИМ доц. д-р Христо Попов. – През 2021 г. те са дори по-малко на брой в сравнение с предишните две години. По-скоро това се дължи на програмата на Министерството на културата за планирани проучвания, която е в много добър формат и позволява да се кандидатства за три групи дейности. Подават се обикновено около 160 проекта, от които се финансират 75%, и това е добре. През последните две години това осигури едно по-стабилно финансиране.“

В изложбата са показани и обекти от спасителните археологически разкопки по трасето на международен път Е79 в участъка Видин – София и жп линията Пловдив – Бургас и по разширяването на газопроводната структура на „Булгартрансгаз“, сред които изключително интересни и непознати досега обекти в Северозападна България и други райони. Сред тях

*впечатляват
селището от
бронзовата епоха при
с. Орешец, Видинско,*

обект от бронзовата епоха и Средновековието при с. Търняне, Видинско, римските селища и некрополи при с. Синаговци, с. Слана бара и град Димово, Видинско, и при Драгоман, обектите от римската епоха и Средновековието при с. Каленик, Ловешко.

„Находките са от много голям период – от неолита до Възраждането – казва гл. ас. д-р Камен Бояджиев. – Проучванията на палеолитните обитания в пещерите Козарника и Бачо Киро още не са завършили. Късният неолит е показан с предмети от селище близо до с. Извор, Софийско. Интересни са находките от възобновените проучвания на праисторически медни рудници в местността Ай бунар, Старозагорско, пряко свързани с медната металургия на Балканите. Бронзовата епоха е представена с артефакти от селищната могила Гълъбово. Много интересни са златните накити, намерени в некропол от бронзовата и римската епоха край с. Изворово, община Харманли. Тук искам да

спомена и миниатюрната фибула във формата на гушер, която е една от любимите находки на екипа – личи си с колко любов е направена, тя е просто изясня.“

Бронзовата фибула с формата на гушер е намерена край с. Чуковезер, община Драгоман (по трасето на „Междусистемна газова връзка България – Сърбия“) в резултат на спасителни разкопки. Тя предизвиква специален интерес с рядка и изключително реалистична и детайлна изработка на фигурка на гушер с инкрустирани очи. Там е регистрирана и голяма сграда от римския период (II – III в.), в която са открити голямо количество монети, накити, луксозна бронзова статуетка на Богинята на нощта и др.

Продължават проучванията и на праисторическия солодобивен и градски център Провадия-Солницата и на селища от средния и късния халколит (V хил. пр. Хр.) и техните каменни отбранителни стени. Разкрити са няколко опожарени къщи и са намерени многобройни находки – богато украсени керамични съдове, антропоморфни фигурки, сечива от рог и мед, костени и кремъчни върхове за стрели и други.

В рамките на новострояща се отсечка от железопътната линия Пловдив – Бургас, в района на град Чирпан, е проучен многослоен археологически обект от ранния халколит, късната бронзова епоха, ранната и късната желязна епоха и Средновековието. Селището от халколита е оградено с ров и палисада. Регистрирани са осем жилища, от които две са изцяло проучени. Сред находките от тях особено впечатление прави изяснено и детайлно изработената женска антропоморфна фигура, апликирана върху съд. Подобни фигурки обикновено се свързват с представите за богинята-майка.

Некрополът при с. Изворово, община Харманли, се проучва от 2007 г. и е първият цялостен комплекс от селище и некропол от края на ранната и средната бронзова епоха

(първата половина на II хил. пр. Хр.) на територията на Южна България. Впечатляващите изделия от благородни метали

*поставят
множество
въпроси за техния
произход, изработка,
технология, културни
контакти и влияния.*

Мраморен постамент от III – II в. пр. Хр. с надпис на старогръцки език, Одесос (Варна), е открит в градежа на късноантична перистилна сграда, на около 100 м северно от т. нар. Храм на Аполон. Върху едната му тясна вертикална страна има почти изцяло запазен надпис от края на III или II в. пр. Хр. Според разчитането на д-р Николай Шаранков от Софийския университет той гласи: „Декастистите, начело с Тимократ, син на Артемон: Хероним, син на Кюрсас, Корюлас, син на Диокъл, Асклепиодор, син на Теудис, и Деметрий, син на Язон, (направиха) посвещение на общността (?) за Сарапис, Изиди и Анупис – божествата, споделящи общ храм“. Епиграфският паметник е едно от най-ранните свидетелства за култа

към тези три египетски божества в Западнопонтийския регион, както и най-ранният такъв паметник от територията на днешна България.

През 2021 г. проучванията в сектор Западна крепостна стена на античния Алмус (дн. Лом), са съсредоточени върху изясняването на по-късните периоди от неговото съществуване. Находки от римската епоха са открити във всички пластове, като сред тях следва да се споменат фрагмент от tegra sigillata (вид декорирана червена гланцова керамика) и бронзови монети. Най-впечатляващата находка е детайлно изработена фигура на бик, която вероятно е служела като апликация за мебел.

Златни монети (тремиси) – от времето на императорите Теодосий II (402 – 450), Лъв II (473 – 474) и император Юстиниан I (527 – 565), са открити при спасително археологическо проучване на укрепен обект по трасето на път Е79, в землището на с. Шипот, общ. Димово, област Видин. В процеса на работа се установява, че по венеца на билото на археологическия обект е запазена на място крепостна стена с ширина между 1,30 и 1,60 м, ограждаща площ от около 4 дка. За момента

От неолита до Възраждането

*Археологическите находки през 2021 г.
са най-богатите от 15 години насам*

Снимки НАИМ

През 2021 г. проучванията в сектор Западна крепостна стена на Античния Алмус (дн. Лом) са съсредоточени върху изясняването на по-късните периоди от неговото съществуване. Най-впечатляваща е детайлно изработената фигура на бик, която вероятно е служела като апликация за мебел

експлоатацията на обекта изглежда ограничена в периода на Късната античност.

Късносредновековният некропол до с. Каленик, община Угърчин, Ловешко, е открит през 2020 г. при строежа на АМ „Хемус“. От него са проучени 37 погребения, извършени чрез трупополагане. Некрополът е използван в два периода: XII – XIII в. и XV – XVII в. В гробовете от ранната фаза (XII – XIII в.) се открива разнообразен инвентар от накити и монети. В мъжки гроб е открит пръстен-печат с гравирана върху плочката религиозна сцена, представяща две стилизирани човешки фигури, носещи процесиен кръст. Композицията се интерпретира като двойка светци – Константин и Елена или Йоан Кръстител и Богородица, а кръстът в средата символизира самия Христос.

На различни места в сгради от османския период в средновековния град Трапезица археолозите откриват укрити ценни и представителни златни накити от XIV век. Става въпрос за два наушника – с апликирана и филигранна украса и вставки от камъни и перли, и един златен пръстен с общо тегло над 50 грама. Характерни за модата на висшите благородници от периода на Второто българско царство, тяхното намиране в жилищата от XV в. поставя въпроси за начина, по който биха могли да попаднат в тази нетипична за тях среда.

15-ата изложба „Българска археология“ се осъществява благодарение на партньорската подкрепа на 20 исторически и археологически музеи в страната, които участват с находки от своите фондове: Националният исторически музей, регионалните археологически музеи във Варна и Пловдив, регионалните исторически музеи в Благоевград, Велико Търново, Видин, Ловеч, Перник, София, Стара Загора и Шумен, археологическия музей „Старинен Несебър“ и археологическия музей „Марица-Изток“, Раднево, историческите музеи в Белоградчик, Дряново, Ивайловград, Лом, Провадия, Свиленград и Чирпан. Тя ще бъде отворена за посетители до 29 май 2022 г.

В резултат на спасителни разкопки до с. Чуковезер, община Драгоман, е проучен многослоен обект. Специален интерес представлява рядка и изключително реалистично и детайлно изработена фибула във форма на гушер с инкрустирани очи